

ГІБРИДНА ВІЙНА НА СХОДІ УКРАЇНИ

В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ:
ВИТОКИ,
РЕАЛІЇ,
ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНТЕГРАЦІЇ

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

**ГІБРИДНА ВІЙНА НА СХОДІ УКРАЇНИ
В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ: ВИТОКИ,
РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНТЕГРАЦІЇ**

**Старобільськ
2017**

УДК 316.485.26(477.52/.6)
ББК 68.35(4УКР)
Г12

Рецензенти:

- Чорний В. С. – доктор філософських наук, професор Національного університету оборони України імені Івана Черняховського.
- Омельченко С. О. – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».
- Чернобровкін В. М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та педагогіки Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Гібридна війна на Сході України в міждисциплінарному вимірі: витоки, реалії, перспективи реінтеграції : зб. наук. праць / За заг. ред. ред. В. С. Курило, С. В. Савченко, О. Л. Караман. – Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. – 427 с.

У колективному збірнику наукових праць учених Луганського національного університету імені Тараса Шевченка на основі використання міждисциплінарного підходу (з позицій галузей знань – історії, філософії, соціології, політології, економіки, педагогіки, психології, соціальної роботи, філології, журналістики) теоретично обґрунтовано історичні передумови, реальний стан та можливі перспективи розвитку східноукраїнського регіону в умовах гібридної війни та поствоєнний період.

Може бути використаний в освітньому процесі загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів; при написанні курсових, магістерських, дисертаційних робіт з різних галузей знань; для самоосвіти.

УДК 316.485.26(477.52/.6)
ББК 68.35(4УКР)

Рекомендовано до друку вченою радою
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
(протокол № 11 від 27 квітня 2017 р.)

© Колектив авторів, 2017
© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»,
2017

мифологических смыслов является базисом для изучения внешнего потенциала интерпретации литературного континуума автора. Проанализированы особенности функционирования базовых мифологем, которые имеют сакральный смысл, обогащенные элементами разноареальных структур, становятся дополнительным пространством для интертекстуальных связей, формирующих новую реальность, обеспечивают смысловой потенциал произведения, позволяют философски трактовать события, связанные с военной агрессией. В повести функционируют два пространства – реальное и мифологическое. Творческий дискурс Василя Шкляра является перспективным для дальнейших исследований рецепции гибридной войны в Украине.

Ключевые слова: мифологема, мифопоэтическая составляющая, мифопоэтическое пространство.

Tararyva L. The Reception of Hybrid war in the Eastern Ukraine in the Story «Black Sun» of Vasyl Shkliar: Mythical and Poetical Component

The article deals with the features of the hybrid war's reception in the story «Black Sun» of Vasyl Shkliar. Mithopoetic part is defined in the text. The internal decoding of mythological sense is the basis to study the potential external interpretation of literary author continuum. The features of the functioning the basic mythologem that have sacred meaning, enriched with elements from structures of different areas. They become an additional space for intertextual association, form new reality, provide meaningful capacity of the text, enabling the philosophical interpretation of the events that related to military aggression. In the story «Black Sun», along with a description of events at the front and familiarity with the representatives of the battalion «Azov» mithopoetic inclusions play an important role. It allows to expand the interpretative literary text area. The author of the article give the interpretation of such mythologem as «black sun», «scythian baba», «stone» etc. It allows to broad the area of images. There are two spaces – real and mythical in the story. Creative discourse of Vasil Shkliar is promising for further investigations of hybrid war in Ukraine reception.

Key words: mythologem, mythical and poetical component, mithopoetic space.

УДК 81'373.49:355.01

Шехавцова Світлана Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри романо-германської філології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ЕВФЕМІЗМИ ЯК ЗАСІБ ВУАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ НЕГАТИВНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ У КОНТЕКСТІ ГІБРИДНИХ ВІЙН

Останнім часом тема гібридної війни отримує міждисциплінарний характер. Перш ніж перейти до розгляду проблеми засобів уникнення гібридних війн у світі, нам слід уточнити, чому ця проблема є міждисциплінарною й перебуває на стику філософії, соціології, педагогіки, культурології та лінгвістики у результаті чого науки отримали велику кількість варіантів її постановки й розв'язання.

Оскільки наш аналіз буде здійснено з філологічної позиції, то він суттєво відрізнятиметься від класичних філософських, соціологічних і педагогічних досліджень. Нас будуть цікавити не стільки прояви гібридної війни в інформаційному суспільстві, визначення її характерних властивостей, найпоширеніших засобів досягнення цілей у внутрішній та зовнішній політиці, які вивчаються й успішно досліджуються представниками інших дисциплін, скільки лінгвістичний аспект зазначеної проблеми.

Комунікація в сучасному полікультурному суспільстві визначає норми поведінки в різноманітних комунікативних умовах. Евфемізми або слова чи словосполучення використовують, щоб уникнути слів-табу, вони замінюють неприємні та неприйнятні слова і виконують функцію вуалізації змісту висловлювань, а також функцію маніпулювання свідомістю людей.

В останні десятиліття процес утворення евфемізмів відбувається з особливою інтенсивністю. Це пояснюється тим, що у сучасному світі одним з найбільш важливих факторів, який сприяє утворенню та закріпленню евфемізмів, є їх здатність бути потужним засобом формування нових суспільних стандартів.

Проблемі евфемії присвячено чимало робіт сучасних мовознавців: О. Ахманова, В. Великорода, І. Гальперін, О. Дубенко, В. Заботкіна, К. Кантур, О. Манютіна, І. Мілева, А. Міроніна, В. Панін, О. Реформатський, І. Решетарова, О. Селіванова, О. Тараненко та ін. Серед закордонних лінгвістів дослідженням евфемізмів займалися К. Allan, К. Burrige, R. Holder, J. Neaman, S. Rothman, C. Silver.

Політична коректність, явище, яке виникло в США в кінці 70-х початку 80-х рр. XX століття, викликає все більший інтерес як у зарубіжних, так і у вітчизняних лінгвістів, філософів і культурологів. Серед них можна виділити (Д. Адлер, Р. Белл, А. Остроуха, Ю. Гуманової, С. Тер-Мінасової, Н. Комлева, В. Карабан, В. Москвін, М. Палажченко та ін.).

Незважаючи на значну кількість і доволі широке тематичне коло лінгвістичних праць з проблеми використання евфемізмів у політичному дискурсі, в сучасній філологічній науці залишається не розробленою проблема використання евфемізмів як засобу вуалізації змісту негативних висловлювань в контексті гібридних війн.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні й практичному використанні евфемізмів як засобу вуалізації змісту негативних висловлювань у контексті гібридних війн.

У політичному дискурсі поняття евфемії тісно пов'язане з терміном «політичної коректності», який набув популярності в публіцистиці та майже замінив собою загальноприйняті «ввічливість», «толерантність», «тактовність» тощо.

Однак, перш ніж перейти до лінгвістичного аналізу евфемізмів у політичному дискурсі, нам необхідно визначити, як трактують поняття «гібридна війна» в сучасному науковому просторі, оскільки саме в контексті гібридної війни поняття «евфемізм» отримує інше лексико-семантичне навантаження.

На думку Є. Магди, гібридна війна – це прагнення однієї держави нав'язати іншій (іншим) свою політичну волю шляхом комплексу заходів політичного, економічного, інформаційного характеру і без оголошення війни відповідно до норм міжнародного права [5, с. 4].

Дещо інше трактування пропонує А. Дорошкевич, який вважає, що гібридні війни переважно спрямовані на інформаційно-психологічний вплив на населення, економічно-політичні протистояння, натомість силові операції, які застосовуються паралельно, мають за мету не стільки завоювання чи втримання території, скільки хаос, неперервний конфлікт і постійне генерування провокацій і постановочних для зомбі-ЗМІ військових подій [3, с. 24].

Аналогічної думки вітчизняний філософ і науковець М. Требін, який характеризує гібридну війну як, по-перше, поєднання конвенційних і неконвенційних бойових дій та відповідних учасників цієї війни (поряд зі збройними силами дійовими учасниками стають терористи, найманці, партизани, ополченці, бандформування, спецпідрозділи інших держав тощо); по-друге, початок «гібридної» війни, що пов'язаний з використанням неконвенційних методів ведення бойових дій незаконними збройними формуваннями; по-третє, боротьба за розум і душу людей, тобто інформаційній боротьбі, де основними дійовими суб'єктами виступають також не військові, а цивільні: ЗМІ, телебачення, Інтернет, інші засоби масової комунікації [9, с. 115].

Зрозуміло, що всі сучасні медійні технології активно застосовуються в гібридній війні, і в першу чергу телебачення, оскільки воно не потребує розумової діяльності для сприйняття інформації.

В контексті гібридної війни відбувається вплив засобів масової інформації на думку суспільства, тому головне завдання філологів розкрити й застерегти населення про комунікативні засоби завуальованого впливу на думку суспільства. На наш погляд таким засобом інформаційно-психологічного впливу на населення є вуалізація змісту висловлювань завдяки використанню евфемізмів.

Зауважимо, що існує велика кількість трактувань поняття «евфемізм». Так, наприклад, у словнику лінгвістичних термінів

О. Ахманової евфемізм визначається, як «троп, який використовується в непрямому, прикритому, ввічливому, пом'якшувальному позначенні будь-якого предмету або явища...» [1, с. 521]. У словнику лінгвістичних термінів Д. Ганича евфемізм – це «слова і вирази, які вживаються з метою уникнення слів з грубим чи непристойним змістом або з неприємним у певних умовах забарвленням...» [2, с. 73]. На думку А. Кацева, евфемізми являють собою емоційно нейтральні слова або вирази, що використовуються замість синонімічних, які є непристойними, згрубілими або нетактовними». Автор характеризує евфемію як складне й багатогранне явище, що має три взаємопов'язані сторони, зокрема соціальну, психологічну й лінгвальну [4, с. 18].

Існує велика кількість класифікацій евфемізмів за різними критеріями. Зокрема В. Панін склав класифікацію евфемізмів, яка стосується теорії політичної коректності [7, с. 75]. В основі цієї класифікації дві великі групи евфемізмів: евфемізми, які відбивають ідеї політичної коректності, які використовуються для виключення різноманітних видів дискримінації та евфемізми, які співвідносяться з ідеями політичної коректності, які використовуються для пом'якшення негативних факторів, та в окремих випадках для маніпулювання думкою громадськості.

Евфемізми, які найтісніше пов'язані з політичною сферою та з ідеями політичною коректності, представлені двома великими групами. До першої відносяться евфемізми, які відволікають від негативних суспільних явищ. Для того, щоб зменшити негативний зміст слів звільнення, в останній час використовують такий евфемізм як *downsizing*:

*«Everyone understands its basic problem. The electronic age has pushed first-class mail into an unstoppable decline. To stay afloat, the post office needs to get its costs under control, by closing post offices, eliminating Saturday delivery, **downsizing** its workforce. To boost revenue, it could offer banking services and sell lots of stuff besides stamps».*

Наприклад, для позначення бідних людей, слово «poor» оминається і замість нього використовується евфемізм «the disadvantaged», який позначає людей, які потрапили у менш сприятливі умови. «*Monday letters: State budget fight batters **the disadvantaged***».

*«When Pope Francis comes to Washington this month, he will give a voice to **the many disadvantaged**, poor and incarcerated individuals who often struggle to be heard».*

*«The Guardian view on the women and equalities committee: the power of sensible and constructive politics to help **the disadvantaged***».

Для позначення людей, які мають якісь певні фізичні можливості використовується евфемізм «abled», а для позначення людей, які мають якісь відмінні фізичні можливості, використовують евфемізм «differently-abled» або «otherly-abled».

«The directions pertained to reservation of 1% of identified teaching posts in various schools and colleges for the disabled, jobs in private sectors and PSUs, seats for students in various universities and creating special

*facilities for **differently-abled** persons at public places such as railway stations, bus terminus, airports and in trains, buses and aircraft».*

Для позначення людей, які не мають якихось якостей використовують слово «challenged», яке також має варіанти «physically challenged» – люди, які мають фізичні проблеми, «mentally challenged» – люди, які недостатньо розвинуті та «visually challenged» – люди з вадами зору. «*Trump claimed that he had «merely mimicked what I thought would be a flustered reporter trying to get out of a statement he made long ago.» He added he has «tremendous respect for people who are **physically challenged**».*

До другої групи відносяться евфемізми, направлені на прикриття антигуманної політики країни, особливо агресивних військових дій, у тому числі й гібридних війн. Прикладами таких евфемізмів є слова «military action», «air strikes» та «disposable work force», що означають військові дії, повітряні удари та доступна робоча сила відповідно.

*«And growing signs that **military action** against Isis is now taking precedence over the future of Syria and hopes that Bashar al-Assad will be forced out mean that it may well be impossible, say analysts and commentators from the Middle East and abroad».*

*«Saudi Arabia, the UAE, Jordan and Bahrain are all still listed by US Central Command as taking part in **airstrikes** against Isis, which is politically important to Washington as a demonstration that there are Arab partners in a vicious regional war with global repercussions».*

*«We want to clarify that the scheme does not create a **disposable workforce** without immigration rights,» she said, in an emailed statement».*

В публіцистиці зазвичай не використовують слово «bomb», найчастіше воно замінюється на такий евфемізм як «device».

*«Philip Hammond said that on the basis of available information, it was «more likely than not» that the cause of last week's crash was an explosive **device** smuggled on board the Russian plane».*

*«Within three minutes around 8.50am, Tanweer detonates his bomb at Aldgate, Khan sets his **device** off at Edgware Road and Lindsay blows himself up between King's Cross and Russell Square. Hussain detonates his **device** on the number 30 bus at Tavistock Square nearly an hour later».*

Однією з функцій евфемізмів є маніпулятивна функція, яка полягає у використанні евфемізмів з метою впливу на свідомість реципієнта, формування його світогляду. Політики прагнуть представити негативний процес політичної, соціальної, культурної чи екологічної сфери у більш сприятливому світлі, щоб зберегти позитивний імідж та заручитись підтримкою виборців.

Якщо говорити про гібридну війну на Сході України, то 1) держава-агресор залучає недержавних виконавців – «ввічливих чоловічків», «добровольців», які, по суті, є найманцями; 2) достатньо вбивати своїх вояків і забезпечувати при цьому потрібний інформаційний супровід; 3) держава-агресор приписує жертві те, що чинить сама; 4) основним об'єктом впливу є не ворог, а населення, що «визволяється»; 5) ставка робиться на використання

цивільного населення для нагнітання масової істерії та як «живих щитів» для прикриття озброєних бойовиків; 6) головним методом є спонування громадян до зради власної держави та підтримки агресора; 7) задіюються всі засоби для формування бажаної для загарбника картини подій у сприйнятті міжнародної громадськості [6, с. 263].

Таким чином, в статті було доведено, що одним з основних засобів ведення гібридної війни виявляються також лінгвістичні засоби, що виконують маніпулятивну функцію. З позицій лінгвістики таким засобом є використання евфемізмів, які по-суті повинні виконувати позитивну функцію в процесі комунікації, натомість, в контексті гібридних війн вони виконують негативну, оскільки сприяють вуалізації негативного змісту висловлювань.

Список використаної літератури

- 1. Ахманова О. С.** Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – 3-е изд., стереотип. – М. : КомКнига, 2005. – 571 с.
- 2. Ганич І. Д.** Словник лінгвістичних термінів / І. Д. Ганич, І. С. Олійник. – К. : Вища шк., 1985. – 360 с.
- 3. Дорошкевич А. С.** Гібридна війна в інформаційному суспільстві / А. С. Дорошкевич // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2015. – №2(25). – С. 21–28.
- 4. Кацев А. М.** Языковое табу и эвфемия / А. М. Кацев. – Л. : ЛГПИ им. А. Й. Герцена, 1988. – 80 с.
- 5. Магда Є. В.** Гібридна війна: вижити і перемогти / Євген Магда. – Х. : Віват, 2015. – 304 с.
- 6. Пампуха І. В.** Сучасні технології гібридних війн / І. В. Пампуха, Ю. А. Пампуха // Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів «Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К. : ВІКНУ, 2015. – С. 262–263.
- 7. Панин В. В.** Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория: дис. ... канд. філ. наук: 10.02.20. / Виталий Витальевич Панин. – Тюмень, 2004. – 234 с.
- 8. Параніч О. П.** Гібридна війна: війна сьогодення; війна майбутнього / О. П. Параніч // Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів «Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» / за заг. ред. В. В. Балабіна. – К. : ВІКНУ, 2015. – С. 266.
- 9. Требін М. П.** «Гібридна» війна як нова українська реальність / М. П. Требін // Український соціум. – 2014. – №3 (50). – С. 113–127.

Шехавцова С. О. Евфемізми як засіб вуалізації змісту негативних висловлювань у контексті гібридних війн

У статті розкрито сутність поняття війни нового типу «гібридної війни». Визначаються поняття «евфемії» та «евфемізмів», які тісно пов'язані з терміном «політичної коректності». Здійснюється спроба виявити негативний вплив евфемізмів як засобу вуалізації змісту

негативних висловлювань у контексті гібридних війн. Встановлено, що існують дві протилежні маніпулятивні функції евфемізмів. Доведено, що використання евфемізмів сприяє відволіканню від негативних суспільних явищ та сприяє зменшенню негативного значення певних слів. В ході лінгвістичного аналізу було виявлено негативний вплив евфемізмів, що спрямовані на прикриття антигуманної політики країн, особливо агресивних військових дій, у тому числі й гібридних війн.

Ключові слова: евфемія, евфемізм, гібридна війна, інформаційне суспільство, зміст негативних висловлювань.

Шехавцова С. А. Эвфемизмы как способ вуализации содержания негативных высказываний в контексте гибридных войн

В статье раскрывается сущность понятия войны нового типа «гибридная война». Даются значения определений «эвфемии» и «эвфемизм», которые тесно связаны с термином «политической корректности». Осуществляется попытка выявить негативное влияние эвфемизмов как способа вуализации содержания негативных высказываний в контексте гибридных войн. Выяснено, что существуют две противоположные манипуляционные функции эвфемизмов. Доказано, что использование эвфемизмов способствует отвлечению от негативных общественных явлений и способствует смягчению негативного значения определенных слов. В ходе лингвистического анализа было выявлено негативное влияние эвфемизмов, которые направлены на прикрытие антигуманной политики стран, особенно агрессивных войн, в том числе и гибридных.

Ключевые слова: эвфемия, эвфемизм, гибридная война, информационное общество, содержание негативных высказываний.

Shekhavtsova S. The Euphemisms as a Technique of Hiding (Covering) Negative Content of Expressions in the Context of Hybrid Wars

Hybrid wars are becoming more and more common way in achieving goals in internal and foreign policy. The issue elected by author is quite important and beneficial nowadays because investigation is devoted to the linguistic aspect. The article gives an opportunity to appreciate the role of euphemisms in growing hybrid wars. There are a lot of philosophic, social and other works in the article which concern investigation of hybrid wars' problems, especially those that are of new type such as hybrid, networkcentric, virtual or cyberwarfare.

The substance of euphemisms is defined which is closely connected with another term of «political correctness». The author had a try to reveal the negative influence of euphemisms as technique of hiding negative content of expressions in the context of hybrid wars. There are two contrary manipulation functions of euphemisms. It has been proved the usage of euphemisms stimulates distraction from negative social phenomena. Moreover, it stimulates to lessen the negative meaning of words. During the linguistic analysis the

negative influence of euphemisms has been discovered which stimulate the hiding of antihumanity policy and hybrid war of different countries.

Key words: euphemy, euphemism, hybrid war, cyber society, Negative Content of Expressions.

Наукове видання

ГІБРИДНА ВІЙНА НА СХОДІ УКРАЇНИ В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ: ВИТОКИ, РЕАЛІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РЕІНТЕГРАЦІЇ

Здано до склад. 27.03.2017 р. Підп. до друку 27.04.2017 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 51,12. Наклад 200 прим. Зам. № 121.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. т/ф: (06461) 2-26-70.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.